

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
Institut mezioborových studií

**Sociální situace romských menšin v České
republice**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
doc. PhDr. Aleš Sekot, CSc.

Vypracoval:
David Vejplach

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Sociální situace romských menšin v České republice zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 27. dubna 2009

David Vejplach

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Aleši Sekotovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

David Vejplach

OBSAH

Úvod	7
1 Historie.....	10
1.1 Původ Romů a jejich příchod do Evropy	10
1.2 Sociální situace Romů před rokem 1989	13
1.3. Sociální situace Romů po roku 1989	15
1.3.1. Matiční	15
1.3.2 Vsetínská kauza	16
1.4 Počet Romských obyvatel v České republice	18
2 Rasismus	22
2.1 Ghetta a jejich vliv na romskou komunitu	24
3 Faktory ovlivňující sociální postavení Romů	28
3.1 Vzdělání	28
3.2 Tradice a rodina	30
3.3 Rozdělení Romů v ČR	31
3.4 Kriminalita	32
3.5 Nezaměstnanost	32
4 Kasuistika	35
4.1 Charakteristika vybraného pracoviště.....	35
4.2 Popis případu	36
4.3 Vyřešení případu	37
5 Postoj EU k sociální situaci Romů v ČR.....	38
Závěr	40
Seznam použité literatury	42

Anotace

Bakalářská práce na téma „Sociální situace romských menšin v České republice“ se zabývá jedním z ožehavých témat současnosti, jímž je sociální situace romského etnika u nás. Poněvadž stávající situace Romů je výsledkem určitého předchozího vývoje, je první kapitola práce zaměřena obecně na historii Romů i na historii Romů u nás. V této kapitole jsou rozebrány i dvě medializované kauzy – Matiční ulice a tzv. Vsetínská kauza. Další kapitola se věnuje negativní stránce vztahu majoritní společnosti a romského etnika, jímž je rasismus. Její součástí je i pasáž zaměřena na ghetta, která jsou dalším problémem Romů. Ve třetí kapitole jsou charakterizovány jednotlivé hlavní faktory, které ovlivňují sociální postavení Romů u nás – vzdělání, tradice a rodina, dělení Romů, kriminalita a nezaměstnanost. Obsahem čtvrté kapitoly je kazuistika, která ilustruje sociální situaci Romů v naší republice. Pátá kapitola je zaměřena na postoje Evropské unie k sociální situaci Romů u nás.

Klíčová slova

Romové, historie Romů, sociální situace, sociální vyloučení, ghetta, rasismus

Annotation

The bachelor degree thesis on the topic „Social Situation of Romani Minorities in the Czech Republic“ deals with one of the delicate topics of today, the social situation of the Romani ethnic group in this country. As the existing situation of Romani people is a result of a certain previous development the first chapter focuses on the history of Romani people in general and Romani history in this country. The chapter includes an analysis of two cases widely discussed by the media – Matiční street and the „Vsetín case“. The next chapter is dedicated to the negative aspect of the relationship between the majority society and the Romani ethnic group– racism. This chapter contains a part focussed on ghettos, another Romani problem. In the third chapter the author gives a characteristic of the individual main factors affecting the social position of Romani people in this country – the education, tradition and the family, division of Romani people, criminality, and unemployment. The fourth chapter is comprised of one case report illustrating the social situation of Romani people in this country. The fifth chapter concentrates on the approach of the European Union to the social situation of Romani people in this country.

Key words:

Romani people, history of Romani people, social situation, social exclusion, ghettos, racism

Úvod

Řada z nás si při vyslovení pojmu Romové klade otázky typu „kdo jsou?“, „jaké jsou vztahy mezi nimi a další majoritní populací?“, „jaké je jejich současné postavení ve společnosti? Jsme však schopni si na tyto a další otázky dát odpověď bez předsudků, které Romy předcházejí?

Česká republika prošla v posledních zhruba dvaceti letech velkými změnami, které se týkají politického, ale i ekonomického a sociálního uspořádání. Tyto události měly rovněž velký vliv na všechny minoritní etnické skupiny, které žijí na území našeho státu, přičemž tento vliv není možné hodnotit jako vyloženě pozitivní či negativní.

Právě nutnost charakterizovat hlavní rozdíly mezi jednotlivými etnickými skupinami, jejich vzájemné vztahy a faktory ovlivňující jejich život mohou vést ke zlepšení současného, nebojím se to říci, neutěšeného stavu v naší společnosti. Porozumění mezi jednotlivými národy je základním předpokladem k vytvoření harmonické, demokratické společnosti, kde každý jedinec, každá skupina bude hrát svou nezastupitelnou roli v utváření obecných zásad a pravidel v té či oné společnosti.

V současné době je určitým trendem řešit špatnou sociální situaci romských menšin politikařením, populismem a dalšími negativními procesy, které se ve svém důsledku nezabývají žádným koncepčním řešením daného problému, ale soustředí se zejména na soulad mezi všeobecným míněním majoritní společnosti, aby to samotnému předkladateli přineslo osobní prospěch. Jako konkrétní příklad zde mohu zmínit kauzu Vsetínských Romů, kdy o této budu hovořit později a více si tuto událost rozebereme.

Každý národ má jiné tradice, zvyky, obyčeje, mluvíme odlišnými jazyky, máme jiný styl života, způsob oblékání, životní postoje, schopnosti. A není to právě to, co by mělo být hnacím motorem k rozvoji každé společnosti? Je snad odlišnost natolik špatná, že by měla být pranýřována? Moje odpověď je ne!

Ano, je pravdou, že Romové mají v současné době odlišný přístup ke vzdělání, které je dle mého názoru hlavním stavebním kamenem pro získání odpovídajícího sociálního statutu, postavení ve společnosti a do velké míry hlavním určujícím faktorem sociálního

postavení. Chceme-li polemizovat o rozdílném přístupu k životu, k odlišnému žebříčku hodnot, je třeba pochopit historii Romů, vrátit se k jejich kořenům.

Postoj Romů ke vzdělání, k majoritní společnosti, k rasismu, k sociálnímu vyloučení, k jejich vztahu vůči autoritám představujícím vůli státu, to jsou hlavní témata mé bakalářské práce.

Co jsou to problémy romských komunit, je to jen problém chudoby a sociálního vyloučení? Neuplatnění na trhu práce?

V první části jsem se rozhodl podrobněji představit historii Romů, jejich příchod na území České republiky, poté bych se rád pokusil určit a specifikovat určité vztahy mezi majoritní společností a jaké jsou vlastně jejich ambice, představy a cíle, co vlastně očekávají od budoucnosti a v neposlední řadě bych se pokusil navrhnout řešení, lépe řečeno vyzdvihnout hlavní faktory, kterým je se potřeba věnovat, aby došlo ke zlepšení vztahů mezi Romy a ostatními skupinami žijícími na území České republiky.

I když, je to vlastně mezi Romy a někým ostatním? Není toto právě tím základním problémem, který vytváří tu pomyslnou propast? Až se jednou dostaneme do stádia, kdy nebudeme mluvit o Romech, jako o něčem exotickém, odlišném, ale dokážeme je vnímat tak jako Češi Moravany, Slováky, pak to bude chvíle na to si říci, ano, jsme na té správné cestě.

Cílem této bakalářské práce je objasnit historii Romů, charakterizovat rasismus, dále rozebrat faktory, které mají vliv na sociální postavení Romů u nás a informovat o postoji Evropské unie k řešení tzv. romské otázky u nás.

První kapitola této práce je tak zaměřena na historii Romů. Zabývá se původem Romů a jejich příchodem do Evropy, sociální situací Romů před rokem 1989 a po tomto roce, a to včetně mediálně známých kauz Matiční ulice či tzv. Vsetínské kauzy. Závěr této kapitoly je vyhrazen statistickým údajům k počtům Romů u nás, jakož i k zamyšlení nad tím, kdo vlastně Rom je či není.

V centru pozornosti následující kapitoly je ožehavý problém vztahu majoritní společnosti a Romů, kterým je rasismus. Součástí této kapitoly je rovněž pasáž věnovaná ghettům a jejich vlivu na romskou komunitu u nás.

Třetí kapitola se věnuje stěžejním faktorům, které mají vliv na sociální postavení Romů u nás. K těmto je možné zařadit vzdělání, tradice a rodinu, dělení Romů u nás, kriminalitu a nezaměstnanost.

Čtvrtá kapitola obsahuje dvě kazuistiky, které dokreslují sociální situaci romského etnika u nás.

Konečně pátá kapitola shrnuje postoje, které zaujímá Evropská unie k sociální situaci Romů v naší republice.

1 Historie

Stejně jako v případě většiny, která nepobývala ve zdejších zeměpisných šířkách od nepaměti, ani Romové nepatří k původním obyvatelům naší země. O této skutečnosti nemůže být pochyb ani u nezasvěceného pozorovatele, což vyplývá již z poměrně výrazných rozdílů ve fyziologické stavbě těla. Tato kapitola je zaměřena na historii Romů s důrazem na jejich výskyt na našem území, který si prošel určitým vývojem.

1.1 Původ Romů a jejich příchod do Evropy

Hledání pravdy o původu Romů bylo pro historiky dlouho ožehavým tématem, kdy prvotní domněnky udávaly názor, že Romové pocházejí z Egypta, odkud poté přišli do křesťanských zemí v Evropě. V mnoha zemích jsou také od své tehdy předpokládané vlasti odvozeny názvy, jako jsou: Gitanos (ve španělštině), Gitanes (ve francouzštině) či Gypsies (v angličtině). V jižní a východní Evropě byli pojmenováni podle manichejské sekty kněží Athiganoi - Atsiganos, z čehož vznikla další skupina pojmenování - Zingaro (v italštině), Tsigane (ve francouzštině), Zigeuner (v němčině), Cigáni (ve slovanských jazycích) i české Cikáni.¹

Dle současných provedených studií postupovali Romové z Indie na území dnešního Turecka, kdy poté v 15. století již byli Romové rozptýlení po celé Evropě. Důvodem jejich migrace mohli být jednak tehdejší klimatické podmínky, nedostatek potravy a hledání možnosti lepšího odbytu pro jejich výrobky, které v té době vyráběli.

Dále jako pádným důvodem pro migraci Romů z tehdejší oblasti Indie mohlo být i kastovní rozdělení, kdy v té době Romové patřili k nejnižší kastě, takzvaných nedotknutelných, kdy tehdejší Indická společnost se dělila na nejvyšší kastu brahmínů (kněží), kastu kšátriů (vládci a bojovníci) a vajíjů (řemeslníci, rolníci, obchodníci). Nižší kastou byli šúdrové (sluhové a pomocné síly) a nejnižší kasta byli právě výše zmiňovaní nedotknutelní.²

---

¹ NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v České společnosti. Jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 13.

² NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. doplněné vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999, s. 8.

Je až s podivem, jak lze v tehdejší historické rozdělení spatřovat určitou podobnost mezi postavením Romů v současné, takzvané demokratické a moderní společnosti. Pokud budeme hovořit pouze o situaci v České republice, je nutné si přiznat existenci předsudků, obav z odlišností a dalších aspektů, dle kterých majoritní většina hodnotí dnes Romy.

Přesná doba příchodu Romů na území dnešní Evropy není známa, neboť se jednotlivé skupiny rozptylovaly nezávisle na sobě po Evropě a nelze tedy hovořit o nějaké masivní expanzi, ale o postupném osidlování, které bylo zaznamenáno poprvé v 14. století, kdy byl zaznamenán výskyt potulných skupin, které se živili především kejklářstvím, kdy bavili tehdejší feudální pány, kdy za zmínku stojí již tehdy jejich patná odlišnost od ostatního obyvatelstva, od kterého se lišili zejména barvou pokožky, jiným jazykem, temperamentem, oblečením a osobitým způsobem života. Právě tehdy, je dle mého názoru poprvé možno spatřovat rozdíly a pak do současné doby zůstávající předsudky o Romech, neboť již tehdy se projevovala jejich neochota podřídit se tlaku a tradicím obyčejného obyvatelstva, která měla za následek jejich sociální vyloučení, dále se v tehdejší době nazývat všeobecné mínění o Romech, které bylo velice rychle a masívně rozšířeno v mnoha zemích tehdejší Evropy.

První fundovanou odpověď na otázku, kdo jsou to Romové, učinil v roce 1763 maďarský student teologie Štefan Váli, který se při svých studiích v Holandsku, setkal náhodně s několika studenty z Indie, kteří studovali medicínu, a zaujala ho zejména fyziologická podobnost s Romy, kterou znal ze své vlasti. Povzbuzen možností objevit odpověď na do té doby nezodpovězenou otázku začal si dělat poznámky o jejich jazyku, které poté ve své vlasti porovnal a dialektem tehdejšího Romského obyvatelstva, žijícího na území dnešního Maďarska. Po srovnání zjistil výraznou podobnost jazyků, kdy tento objev dal později základ studiu mnoha etnologů, lingvistů a historiků, kdy v současné době je Indický původ Romů dokázán mimo jakoukoliv pochybnost.³

---

³ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. doplněné vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999, s. 11.

Již v době, kdy Romové upřednostňovali kočovný způsob života, bylo toto ostatním obyvatelstvem bráno jako něco exotického a nového, kdy právě v té době nebylo tehdejší povědomí o takovém způsobu života nijak tolerováno, neboť právě toto bylo něco nového, neobvyklého a nejen v této věci můžeme dodnes spatřovat určité opovržení k čemukoliv, co neodpovídá zaběhlým tendencím a představám o takzvaném správném způsobu života. Právě odlišný způsob života, neochota opustit prastaré zvyky a další aspekty mají za následek současné postavení Romů v dnešní společnosti.

Málokdo v současné době ví, že Romové byli a jsou velice zruční řezbáři, malíři a hudebníci, kdy právě v jejich výtvorech můžeme spatřovat znaky jejich romské temperamentnosti a barvitě obrazotvornosti.

Pokud se přesuneme v dějinách až k druhé světové válce, je nutno zde uvést strašlivý holocaust, kterým byli Romové nuceni projít a který měl málem za následek jejich úplné vyvraždění. Každý zná koncentrační tábor v Osvětimi, kdy byl v roce 1943 zřízen tzv. Cikánský tábor. Dle dostupných faktů, se v té době nacházelo v táboře na 20 923 osob, které žily v nelidských podmínkách, byli vytavováni hladu, nemocem a týrání, někteří pak dokonce pokusům Dr. Mengeleho, který měl zájem zejména o těhotné ženy a dvojčata. V této době byla pro mnoho tehdejších Osvětimských vězňů jediná naděje a to přemístění do jiného koncentračního tábora, což právě v roce 1944, důsledkem posunu německo-ruské fronty nastalo. Tehdejší přesuny se však týkali pouze práce schopných vězňů, kdy děti, ženy a nemocní muži byli v noci z 2. na 3. srpna 1944 v počtu 2897 osob, nahnáni do plynových komor a zavražděni.⁴

Celkový počet romských obětí 2. světové války se pohybuje v rozmezí 250 000 - 500 000 osob. Do českých zemí se po válce vrátilo 583 romských vězňů, což pomineme-li velmi malý počet těch, kterým se podařilo hrůzám holocaustu uniknout, byl počet Romů na území současné České republiky.⁵

---

⁴ ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Grada, 2001, s. 13.

⁵ NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. doplněné vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999, s. 17.

1.2 Sociální situace Romů před rokem 1989

Po druhé světové válce byla situace Romů obdobná jako u ostatního českého obyvatelstva, kdy hlavním cílem tehdejší vlády po roce 1948, nebylo hlavním tématem nějaké řešení romské otázky. V této době lze však již poprvé spatřovat dle mého názoru hlavní problém, který má za následek dnešní roli romské menšiny ve společnosti a to je školství. Romské děti byly v této době umisťovány do Zvláštních škol a to často bez provázanosti na jejich schopnosti, ale pouze na základě jejich příslušnosti a odlišnosti. Právě v této době vyrostla současná generace Romů do té podoby, ve které ji známe dodnes, kdy stát neměl zájem investovat do nějakého vzdělání takzvaných menšin a vzdělání, kterého se dostalo těmto dětem, jim znemožnilo se uplatnit důstojně v tehdejší společnosti a dosáhnout vyššího postavení.

Již tehdy se tedy začalo projevovat vylučování jednotlivců a celých skupin obyvatelstva ze života společnosti a právě toto bylo procesem, který měl devastující dopady a dlouhodobé účinky na kvalitu života vylučovaných. Tehdejší sociální vyloučení je pojmovým nástrojem pro pochopení problematiky vyloučení z trhu práce a s ní pojící se chudobou, v důsledku tohoto pak nastává vyčlenění z možnosti účastnit se na rozhodovacích mechanismech samospráv a podílet se na vytváření celkového kulturního dění v dané společnosti.

Výrazné je v této době sociální vyloučení romského etnika, které nebylo schopno zvládnout velké socio-ekonomické změny, ke kterým došlo po pádu centrálně plánovaného modelu komunistického režimu v roce 1989. „Sociální vyloučení ... můžeme definovat (při vědomí různých způsobů užívání tohoto pojmu) jako proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavováni přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti jako celku. Proces sociálního vyloučení je primárně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, přispívají k němu však také další faktory jako je diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky. Sociálně vyloučení jsou odříznuti od institucí a služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí. Projevem sociálního vyloučení je tedy například dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních

dávkách, život v prostorově vyloučených částech obcí (ghettech), nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav, rozpad rodin či ztráta sebeúcty. Jako adaptace na podmínky sociálního vyloučení se často vytváří specifické hodnoty a normy, mezi něž patří například důraz na přítomnost, neschopnost plánovat do budoucna, pocity beznaděje a bezmocnosti či přesvědčení, že člověk nemůže ovlivnit vlastní sociální situaci.⁶

Je možné se setkat se třemi níže uvedenými pohledy na sociální vyloučení:⁷

1. redistribuční – akcentuje především sociální vlivy způsobujících tuto situaci (např. sociální nerovnost v rámci společnosti) a jeho pozornost je zaměřena na osoby, které žijí v chudobě;
2. etický – akcentuje kriminální jednání a mravní úpadek celých sociálních skupin nebo obyvatel částí obcí, kteří se nacházejí ve stavu sociálního vyloučení;
3. integrační – v tomto pohledu je ztotožňováno sociální vyloučení s vyloučením z trhu práce.

Při pádu komunismu docházelo ke ztotožňování se Romů se sociálním vyloučením, kdy toto je do současné doby nebezpečným trendem a je to zvláště přítomno v romských ghettech. Právě romská ghetta naplňují všechny znaky kategorie sociální exkluze, to znamená vyloučení ze sociálního, politického, ekonomického a kulturního života dané společnosti. Dochází zde také k sociální diferenciaci, zvyšují se rozdíly mezi oběma stranami sociálního rozvrstvení. Toto lze charakterizovat rozevíráním pomyslných nůžek mezi dobře sociálně situovanou rodinou a skupinou obyvatel žijící ve vyloučených lokalitách.

Už nyní se Romové setkávají s diskriminativními přístupy zejména v oblasti zaměstnanosti a na trhu práce, samozřejmě i s nepostižitelnou a všedypřítomnou averzí majoritní společnosti jak v obchodech, dopravních prostředcích, ve svém okolí atd. Jejich postoj lze charakterizovat pasivitou a odevzdaností vůči přístupu majoritní společnosti, právě tak v nich však sílí pocit křivdy a uzavírají se ještě více ve svých romských komunitách. Později se právě z tohoto procesu stane problém, který přeroste v obrovskou rasovou diskriminaci k Romům zejména v oblasti veřejné

---

⁶ Co je to sociální exkluze. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 5. února 2009]. Dostupné z: <http://www.forint.cz/portal/co-je-to-socialni-exkluze/>

⁷ Tamtéž.

správy, Policie, na trhu práce. I sami Romové začínají žijíce ve své izolaci považovat majoritní společnost za cizí, vnější a nepřátelský svět.

1.3. Sociální situace Romů po roku 1989

1.3.1. Matiční

Na podzim roku 1998 se začíná medializovat problém stavby zdi v Matiční ulici v Ústí nad Labem. Plot, který tam do té doby stál, měl být nahrazen keramickou zdí oddělující Romské obyvatelstvo žijící ve dvou činžovních domech a obyvatele rodinných domů, kteří si stěžovali na nepořádek, kriminalitu a zvýšený hluk, převážně v nočních hodinách. Kolem této stavby se rozpoutala mediální kampaň, které se snažili využít různí političtí hráči a zájmové skupiny ve svůj prospěch. Někteří ze zúčastněných samozřejmě chtěli upřímně přispět ke skutečnému řešení problému.

Do tohoto problému se zapojil i tehdejší prezident Václav Havel, který osobně přijel do Ústí nad Labem a setkal se zde se zastupiteli města. Pan Havel jako velký humanista vyslovil tehdy velice zajímavou myšlenku: *„Zed' má především symbolický význam - každým dnem jako by byla vyšší a širší, brzy přes ní do Evropy ani neuvidíme, naopak se budeme zavírat v zatuchajícím provincialismu.“*⁸

V této věci byla angažována i nadace Vize 97, kterou založil společně se svou ženou paní Dagmar Havlovou, a která byla pověřena vypracováním analýzy a studie, která by celý problém zmapovala. Citace z této analýzy: *„Zatímco Romové v České republice tvoří cca 2% obyvatel, v některých městech severních Čech se tento podíl pohybuje okolo 10% a mezi osobami zcela závislými na systémech sociální péče dosahuje podíl Romů 50%.“* ... *„Analýza“ zjistila, že v Matiční ulici dnes na "romské" straně žije 34 rodin, z toho 30 romských. Většina (kromě 12) se jich do dvou obecních domů, v nichž byty nemají vlastní sociální zařízení, dostala jako neplatiči. V současné době jsou ovšem neplatiči všichni“*⁹.

---

⁸ Citováno dle TORNER, P. Vliv rodiny a volnočasových aktivit na další vzdělávání se zaměřením na romské etnikum. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzity, Pedagogická fakulta, 2007.

⁹ Tamtéž.

V tuto chvíli se příležitosti chápou různí populisté, kteří v mediích brojí proti zdi a získávají body do své politické kampaně. Nikdo však nepřichází s koncepčním řešením.

Vzhledem k tomu, že media věnovala tomuto problému velký zájem, do věci se vložila i poslanecká sněmovna, která nadpoloviční většinou přítomných poslanců zrušila usnesení zastupitelstva ústecké části Neštěmice o stavbě betonového plotu v Maticní ulici.

Další informace, kterou zde uvedu, ukáže, jak se řešila v České republice tzv. romská otázka. Město Ústí nad Labem dostalo od státu na vyřešení problému příspěvek ve výši 10 milionů Kč. Plot byl zbourán. Za velkou část těchto peněz se od nejvíce postižených starousedlíku odkoupily tři rodinné domy. V jednom z nich vznikla policejní služebna, která je prázdná, jeden byl přebudován na komunitní centrum, které provozuje nezisková organizace Člověk v tísni.

Ve svém jádru nebyl postup státu špatný, avšak opět se soustředil na vyřešení lokálního problému, kdy nebyla vyvinuta snaha o vytvoření nějaké celostátní koncepce, která by měla snahu takovým to excesům alespoň předcházet.

1.3.2 Vsetínská kauza

Vystěhování Romů z pavlačového domu č. p. 1336 ve Vsetíně v říjnu 2006 je poslední velkou kauzou v procesu vytěšňování neplatičů do holobytů či jiného nestandardního bydlení. Tato kauza se však od předchozích událostí, jak v Maticní ulici v roce 1999, v Mladé Boleslavi v roce 2002, ve Slaném v roce 2003 a ve smíchovské ubytovně Vidouce v Praze z roku 2004, liší.

Vsetínská kauza ukázala na neschopnost a bezradnost představitelů samospráv při řešení sociálního vyloučení Romů a hlavně jejich sklony upřednostňovat represivní řešení problémů.

Právě fakt, že represivní řešení vyneslo lokálnímu politikovi podporu velké části

starostů i širší veřejnosti a následně vzestup do nejvyšší politiky, ukazuje na celkové naladění společnosti v souvislosti s vytěsňováním tzv. nepřizpůsobivých.

Co se tedy vlastně konkrétně stalo ve Vsetíně? Poté, co město, ne že by se tato praxe nějak lišila od ostatních měst, cíleně koncentrovalo problematické rodiny do pavlačového domu v centru města, začala se zvedat vlna odporu a stížností ostatních obyvatel města. Město se tedy rozhodlo k likvidaci tohoto problémového domu a výstavbě ubytovacího komplexu sestaveného z kontejnerových buněk, v tzv. provedení antivandal, v lokalitě Poschla na okraji obce, do kterého byla většina obyvatel z rozpadajícího se domu přestěhována.¹⁰

Samo město poté provedlo selekci zde bydlících obyvatel, které rozdělilo na neproblematické, kterým byly nabídnuty standardní městské byty, naopak na druhé straně těm problematickým byla dána pouze jediná volba, zakoupení vesnických domků na Jesenicku a Olomoucku.

S velkým zájmem bylo možno pozorovat vyjádření několika představitelů města, kteří se úzkostlivě vyhýbali označení Romové, až na několik později dementovaných výroků, bylo vždy označení neplatiči. Zde bylo možno sledovat úzkostlivé snažení se vyhnout se a pominout zjevnou etnicitu tohoto problému. Dokonce se snažili pominout tento fakt na základě minimu Romů, hlásících se ke své národnosti ve Vsetíně. Z odhadovaných šesti set až jedné tisícovky Romů se jich přihlásilo k romské národnosti jen 74!

Právě tento fakt úzce souvisí s postojem Romů k vlastní identitě, kdy jsou pozvolna přesouváni do role trpěné skupiny, avšak pořád je na ně pohlíženo s despektem a právě odtrhnutí od vlastní identity může mít za následek proces, který nastartoval před rokem 1989 komunistický režim, a jehož cílem bylo dosáhnout úplné asimilace Romů většinovou společností.

Předpoklad, že by postup vsetínské radnice mohl být zopakován i v jiných lokalitách problémového soužití je nasnadě. Nelze však veškerou vinu házet na vsetínskou radnici.

---

¹⁰ SLÁMA, J. S. Novodobé deportace aneb domy za všechny peníze. 15. listopadu 2006. Online. [citováno 18. února 2009]. Dostupné z: <http://econnect.ecn.cz/index.stm?apc=zksv1a-&x=1933688>

Ze strany ústředních orgánů státní správy, respektive Vlády České republiky nebyl do současné doby vytvořen nástroj či návod podávající obcím pomocnou ruku při řešení problematiky sociálně vyloučených lokalit, přestože do této doby bylo podniknuto mnoho kroků, kdy jako nejvýznamnějším se jeví snaha získat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu, kdy od vstupu do Evropské unie jsou tyto možnosti otevřeny.

Každé řešení problematiky sociálního vyloučení vyžaduje koordinaci v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti, vzdělávání, podpory bydlení a v neposlední řadě i terénní sociální práce.

Nezastupitelnou roli v těchto případech hraje právě úzká spolupráce s neziskovými organizacemi, občanskými sdruženími, jimiž jsou například Společenství Romů na Moravě o. p. s.¹¹, Socioklub - Sdružení na podporu rozvoje teorie a praxe¹² a Drom – romské středisko¹³ zřízené Statutárním městem Brno. Právě činnost těchto organizací může do budoucna přispět k prevenci, aby se situace, k níž došlo ve Vsetíně, neopakovala i v jiných městech, kde se potýkají s obdobnými problémy.

1.4 Počet Romských obyvatel v České republice

V České republice, kde žije přibližně 10 milionů lidí, se k romské národnosti při sčítání lidu v roce 2001 přihlásilo 11.746 občanů.

---

¹¹ Na úvodní webové stránce sdružení se dočítáme následující: „Společenství Romů na Moravě, o. p. s. zaměřuje své aktivity na integraci Romů do společnosti v různých oblastech života a na snižování jejich sociálního vyloučení. Svou činností rovněž podporuje romskou emancipaci a dialog na všech úrovních společnosti. Realizované projekty probíhají zejména na území Moravy a Slezska. Společenství Romů na Moravě bylo založeno v roce 1991 jako občanské sdružení. Mělo být partnerskou organizací pro státní správu a snažit se o to, aby se romská menšina mohla spolupodílet na koncepčním plánování a realizaci sociální politiky. V roce 2003 se Společenství Romů na Moravě přeměnilo na obecně prospěšnou společnost.“ Společenství Romů na Moravě. Kdo jsme? 7. ledna 2008. Online. [28. prosince 2008]. Dostupné z: <http://www.srnm.cz/>

¹² Na stránkách Socioklubu se uvádí následující základní informace o jeho zaměření: „V SOCIOKLUBU se sdružili středoškolsky nebo vysokoškolsky vzdělaní odborníci, působící v oblasti sociální politiky, kteří svoji práci nepovažují jen za zaměstnání, mají zájem na rozvoji teorie i praxe sociální politiky a jsou ochotni se pro rozvoj oboru angažovat.“ Socioklub. Základní informace. 20. prosince 2007. Online. [11. ledna 2009]. Dostupné z: <http://www.socioklub.cz/zinfo.php>

¹³ Titulní stránka webových stránek sdružení Drom uvádí o svém poslání následující: „Hlavním posláním je poskytovat sociální služby v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zmírňovat rizika sociálního vyloučení a napomáhat zlepšení životní situace osob ohrožených sociálním vyloučením prostřednictvím nabídky sociálních služeb a dalších aktivit...“ Drom, romské středisko. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 12. dubna 2009]. Dostupné z: <http://www.drom.cz/>

Tabulka 1: Obyvatelstvo podle národnosti, sčítání lidu z roku 2001:¹⁴

Obyvatelstvo celkem:		10,230.060
z toho národnost	česká	9,249.777
	moravská	380.474
	slezská	10.878
	slovenská	193.190
	romská	11.746
	polská	51.968
	německá	39.106
	ukrajinská	22.112
	vietnamská	17.462

Dle odhadů nezávislých společností v České Republice žije 200.000 až 300.000 Romů. Z toho je patrné, že existuje velký nepoměr mezi tím, kdo za Roma považuje sám sebe a koho za Roma považuje okolní společnost. A to i s přihlédnutím na to, že určitá část Romů se sčítání lidu z různých důvodů nezúčastnila: žijí v ČR nelegálně – jedná se především o ilegální přistěhovalce ze Slovenské republiky, část se nezúčastnila proto, že se nezdržuje v místě trvalého bydliště a část se nezúčastnila či uvedla jinou národnost proto, že má strach z možných negativních následků.¹⁵

V souvislosti s pojednáním o počtech Romů je nutno poukázat na omyly, s nimiž je možné se v souvislosti s chápáním pojmu „Rom“ setkat. Obvykle bývá tohoto pojmu užíváno samými příslušníky etnických skupin indického původu k označení sebe sama. Samotný pojem „Rom“ je možné vykládat v několika různých významech. Bývá překládán jako „muž“, ale je možné se také setkat s překladem tohoto slova ve smyslu „člověk“. Ženský rod ve znění „romňi“ je překládán jako „romská žena“. Ať v mužské nebo ženské mutaci je zmiňovaný pojem používán ve smyslu příslušnosti k pospolitosti, kterou spojuje stejný jazyk (romština) a etnický původ.

¹⁴ [http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002F584C/\\$File/41140301.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002F584C/$File/41140301.pdf)

¹⁵ Demografie Romů. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 30. ledna 2009]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_demoromu

K etymologickému původu pojmu „Rom“ není možné se vyjádřit s určitostí, avšak předpokládá se, že má svůj původ v indickém výrazu „rom“, tedy „člověk“.¹⁶

Velmi často se můžeme setkat s nepřesnostmi v užívání pojmu „Rom“, přičemž tyto nepřesnosti spočívají v tom, že tohoto pojmu bývá užíváno k označení osob, které nemají s romským etnikem nic společného. Správné používání výrazu „Rom“ má svůj vztah ke třem odlišným okruhům znaků, jež nelze navzájem zaměňovat nebo směšovat. Jsou jimi:¹⁷

1. etnická identita – Romem je osoba, která sama sebe pokládá za příslušníka romského etnika (někdy národa). Přes relativní jednoduchost tohoto pojetí pojmu „Rom“ se ovšem mohou vyskytnout pochybnosti, které mají svůj původ v tom, že etnickou nebo národnostní identitu není možné považovat za cosi původního, vrozeného nebo daného. Tato identita má svůj původ ve vzájemném působení výchovných, politických či osvětových faktorů. Za Romy ve smyslu etnické či národnostní identity se tak mohou v některých případech považovat rovněž osoby, které přijaly hodnoty majoritní společnosti v důsledku toho, že u nich došlo k osvojení moderního pojetí kategorie etnicity, eventuálně národa. Tradiční romská kultura ovšem skupinovou identitu a z této vyplývající pocit sounáležitosti staví především na rodové a ne na etnické příslušnosti;
2. fyzická charakteristika jedince – v tomto směru bývá za Roma považován jedinec, který se vyznačuje určitými fyziologickými znaky, ke kterým obvykle náleží znaky fyzické nebo biologické, barva očí, vlasů nebo pleti. Takto mohou být jako „Romové“ vnímáni jedinci, jejichž jednání a smýšlení je identické s členy majority (po stránce kulturní jsou tedy součástí většinové kultury a společnosti), jakož i osoby, které staví na hodnotách tradiční romské kultury, a jejichž jednání a smýšlení je z toho důvodu do značné míry odlišné v důsledku odlišných hodnot a vzorců chování;
3. kulturní hledisko – dle tohoto hlediska bývá jako Rom označován jedinec, který sdílí tradiční romskou kulturu. Za tradiční romskou kulturu, jejíž původ lze spatřovat v romských osadách na východním Slovensku, odkud pochází

---

¹⁶ Vzdělávací cyklus o Romech. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 11. března 2009]. Dostupné z: <http://skola.romea.cz/cz/index.php?id=historie/01>

¹⁷ BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí. Informační manuál pro Policii ČR*. Praha: MVČR a Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2005, s. 22 až 24.

velká část našich Romů v současnosti, je možné považovat odlišný způsob myšlení, odlišné životní strategie, norma a hodnoty, které jsou vodítkem pro jednání jedince. Přikloníme-li se k tomuto pojetí pojmu „Rom“, pak je možné konstatovat, že diferenciaci Romů od ostatní společnosti má svůj původ v jiném systému norem a hodnot, stejně jako ve specifickém způsobu řešení problémů a odlišných principech sociální organizace. Z toho je patrné, že tyto aspekty jsou na hony vzdáleny od barvy pleti nebo identity daného jedince. Avšak ani mezi pojmy „nositel romské kultury“ a „příslušník romského národa“ není možné umístit rovnítko. Ne vždy totiž platí, že nositel tradiční romské kultury sám sebe považuje za Roma ve smyslu příslušníka romského národa. Toto tvrzení platí i v opačném gardu, poněvadž osoba považující sebe sama za Roma v národnostním slova smyslu, nemusí nutně vyznávat tradiční romskou kulturu.

Fyziologické znaky a tzv. romská identita nemají tedy žádný přímý vztah a v některých případech se dokonce navzájem vylučují. Proto jedinci, které lze z vizuální stránky považovat za Romy, velmi často bývají nositeli zcela jiné kultury. Tento zdánlivý rozpor vyplývá ze skutečnosti, že kultura je jedince přijímána v průběhu jeho vývoje a ne v důsledku svojí genetické výbavy.

2 Rasismus

Rasismus je fenoménem poslední doby, tento termín je často zneužíván pro politické či populistické účely, dochází ke zneužívání tohoto termínu v souvislosti se získáním výhod ať pro jednu či pro druhou stranu stojících na rozdílných stranách barikády.

„**Rasismus** je teorie i ideologie hierarchizující sociální skupiny na základě etnického klíče. Moderní forma vznikla v době romantické reakce na osvícenské teorie o občanské rovnosti. Tehdejší rasismus souvisí s rozvojem etnického nacionalismu a později transpozicí evoluční teorie do tzv. sociálního darwinismu. Jedná se o teorii, jež tvrdí, že odlišný vývoj různých lidských ras a etnik, podmíněný geografickou diverzitou, determinuje schopnosti a vlastnosti jejich jednotlivých příslušníků. V praxi pak tato teorie v řadě případů vedla (vedla či vede) k rasové segregaci, veřejnoprávní či soukromoprávní diskriminaci či ve výjimečných případech i pokusům o vyhlazení nepřátelských skupin. Všechny tyto jevy však mají obvykle i další příčiny a to, zda je znepřátelená skupina vnímána jako vyšší či nižší rasa, hraje mnohdy vedlejší roli.“¹⁸

S pojmem rasismus úzce souvisí i pojem „rasa“, který je možno vymezit jako „... soubor lidí, jež mají společné, ev. podobné fyzické znaky, jako forma lebky, nosu, barva očí, kůže, výška postavy, typ vlasů, příp. krevní skupina. O původu ras existují dvě teorie; první monogenetická, k níž se v současné době přiklání většina odborníků, dovozuje, že všechny rasy vznikly ze společného základu a pozdější změny fyzických znaků jsou výsledkem geografické izolace, přirozeného výběru, mutace a křížení, fyzického přizpůsobení atp., druhá polygenická předpokládá vznik ras z různého základu.“¹⁹

Postoj každého jedince k rasismu by měl být v souladu s naším právním řádem. V této souvislosti je možno uvést, že základním stavebním článkem každé

---

¹⁸ Rasismus. 21. dubna 2009. Online. [citováno 22. dubna 2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rasismus>

¹⁹ GEIST, B. *Sociologický slovník*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 339.

společnosti či státu, je jeho Ústava a Listina základních práv a svobod, ve které jsou uvedeny práva každého jedince ve společnosti.

Pro všechny země, které ratifikovaly Listinu základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), včetně České republiky, platí stejná pravidla, která musí dodržovat. Tato listina je i součástí našeho právního systému. Součástí LZPS je i článek 3, který se týká rovnoprávnosti všech lidí bez rozdílu pohlaví, rasy, náboženského vyznání či politického smýšlení:

„(1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku nebo rodu.

(2) Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování.“ (Listina základních práv a svobod, LZPS (č. 2/1993 Sb.))

Nikomu by tedy nemělo být upíráno právo na určení své národnosti, ať už jde o příslušníka jakékoliv skupiny. Vzhledem ke skutečnosti, že rasismus je celosvětovým fenoménem, kterým byl postihnut celý svět a který stál v minulosti za velkým množstvím konfliktů, je problematice rasismu věnována velká pozornost ze strany mezinárodních organizací a institucí. Dle ankety vypracované na základě zadání Evropské unie bylo ve státech staré evropské patnáctky zjištěno následující:²⁰

Tabulka 2: Stupeň vyjádřeného rasismu v 15 původních zemích EU

velmi rasistická skupina:	10%
poměrně rasistická skupina:	22%
mírně rasistická skupina:	33%
zcela nerasistická skupina:	35%

²⁰ Uvedeno dle TORNER, P. Vliv rodiny a volnočasových aktivit na další vzdělávání se zaměřením na romské etnikum. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzity, Pedagogická fakulta, 2007. V

2.1 Ghetta a jejich vliv na romskou komunitu

Ghetta jsou lokality s vysokou koncentrací obyvatel, kterým se nějakým způsobem odlišují od majoritní společnosti. Jako nejvýraznějším ghettem v České republice je do současné doby Mostecké sídliště Chánov nebo brněnský Bronx. Romská ghetta je možno zároveň vnímat jako sociálně vyloučené romské lokality. „Jako sociálně vyloučenou romskou lokalitu označujeme **prostor obývaný skupinou, jejíž členové se sami považují za Romy a/nebo jsou za Romy označováni svým okolím, a jsou sociálně vyloučení**. ... Sociálně vyloučené romské lokality vznikají především v důsledku:

- „přirozeného“ sestěhovávání se chudých romských rodin do lokalit s cenově dostupnějším bydlením,
- vytlačování romských rodin z lukrativních bytů a přidělování náhradního bydlení v lokalitách s často vysokým podílem romského obyvatelstva,
- řízeného sestěhovávání (především ze strany obcí) neplatičů nájmu a obecně lidí považovaných za „nepřízpůsobivé“ či „problémové“ do ubytoven či holobytů.“²¹

Pro život jedinců v sociálně vyloučených romských lokalitách jsou typické následující charakteristiky:²²

- prostorové vyloučení – tento rys je vyjádřen tím, že jedinci a skupiny, které jsou postiženy sociálním vyloučením, nezdávka žijí v lokalitách, které jsou uzavřeny anebo izolovány; je pro ně příznačná nízká úroveň bydlení a nedostatečná občanská vybavenost;
- symbolické vyloučení doprovázené stigmatizací jedinců nebo skupin;
- nízká míra vzdělanosti provázená ztíženou možností překonat tuto nevýhodu;
- ztížený přístup k legálním formám výdělečné činnosti, závislost na sociálních dávkách a s tím související materiální chudoba;
- rizikový životní styl, špatné hygienické poměry a s nimi související horší zdravotní stav;
- životní strategie orientované na přítomnost;

---

²¹ Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006, s. 10. Dostupné též z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analýza_romskych_lokalit.pdf

²² Tamtéž, s. 9.

- uzavřený ekonomický systém, jenž se vyznačuje častým zastavováním majetku a půjčováním peněz při vysokém úroku;
- větší potenciál výskytu sociálně patologických jevů (alkoholismus, narkomanie, gamblerství aj.) a kriminality, kdy zde existuje zvýšené riziko, že se jedinec z této lokality stane pachatelem i obětí trestné činnosti;
- snížená sociokulturní kompetence, která je reprezentována zejména jazykovou bariérou, nezkušeností nebo nízkou znalostí vlastních práv a povinností.

V ghettech je daleko vyšší koncentrace kriminality, prostituce, lichvy a drog. Za vlády komunismu byl hlavní cíl rozptýlit Romy po celé republice a začlenit je do společnosti. Po revoluci nastoupil trend přesně opačný. Nepohodlných občanů se chtějí obce zbavit a sestěhovávali je do často odloučených lokalit.

Z vlastní zkušenosti bych zde chtěl nastínit problematiku brněnského ghetta Bronx. Tato oblast je tvořena několika ulicemi Vranovská, Cejl, Bratislavská, Příční, Francouzská a další, kde žije vysoké procento Romů. Tato oblast se vyznačuje klasickými příznaky ghett, vysoká nezaměstnanost, zvýšené procento kriminality, nepořádek, zanedbané domy, užívání drog, lidé zde žijí převážně ze sociálních dávek a ze sezónní práce na černo.

Jako zajímavý faktor, kterým se vždy vyznačují právě tyto oblasti je vysoká koncentrace heren a restauračních zařízení. Právě herny a hraní na výherních automatech mají za následek ještě větší prohlubování chudoby, která zde panuje. Člověk odkázaný na sociální dávky přistupuje k hraní jako k prostředku rychlého zbohatnutí, avšak velice rychle se dostane do začarovaného kruhu různých půjček a exekucí.

Mnoho firem a obchodníků využívá této situace pro svůj vlastní prospěch. Jako příklad mohu uvést událost z roku 2007, kdy v obchodním domě Interspar se usídlila firma nabízející získání mobilních telefonů na úvěr. Ačkoliv bylo získání úvěru podmíněno trvalým příjmem, mnoho z uzavřených úvěrů bylo uzavřeno na základě zkreslených údajů o příjmech žadatelů, kdy šetřením dané věci bylo zjištěno, že toto bylo podporováno i ze strany obchodníka, který úvěry zprostředkoval a který vědomě zkresloval údaje uvedené na žádosti o úvěr tak, aby na úvěr žadatel

dosáhnul. Informace o snadném získání mobilního telefonu se velice rychle roznesla po celém Bronxu, kdy běžná praxe byla taková, že se získaným mobilním telefonem poté tito lidé odcházeli do zastaváren, kde ho za poloviční cenu prodali a získané finanční prostředky užili pro vlastní potřebu.

Společnost poskytující úvěry podala v roce 2007 trestné oznámení na asi 400 klientů, kteří nedostáli svým závazkům. Jelikož jsem měl tu možnost jako policista kriminální policie hovořit s asi 20 takovými klienty, mohu zde uvést, jak celý proces fungoval.

Klient po odstavení se k obchodníkovi vyplnil žádost o úvěr, kdy přímo tímto obchodníkem byl instruován o výši příjmu tak, aby na požadovaný úvěr dosáhl. Je s podivem, že ačkoliv výše poskytovaných úvěrů se pohybovala kolem částky 5 až 10 tisíc korun, nikdy nebyla ze strany poskytovatele provedena snaha o ověření si sdělených údajů.

Z této situace pak nejvíce těžila zprostředkovatelská firma, která dostávala za každou zrealizovanou smlouvu finanční obnos, pak samozřejmě profitovali z prodeje samotných mobilních přístrojů, které prodávali.

Dalším článkem toho řetězu se stali zastavárny, které pak od těch lidí vykupovali nově získané mobilní přístroje za poloviční ceny a dále je prodávali se značným profitem. Počet zastaváren provozujících v této lokalitě svou činnost také převyšuje celorepublikový standard. Tento článek tohoto obchodního řetězu je za svou činnost nepostižitelný, z hlediska morálního je však jejich činnost zavrženíhodná.

Zde se dostáváme k problému, který tíží mnoho sociálně vyloučených rodin a to jsou úroky z různých půjček, navýšení dluhů v rámci exekucí, nebo s trestnou činností lichvy. Právě vidina rychlého a bezpracného získání finančních prostředků vede často romské rodiny k přistoupení na pro ně nevýhodné úroky z půjček, kdy tuto situaci řeší další půjčkou a dostávají se do věčného koloběhu, ze kterého není úniku.

Společnosti jako je Provident a další, které se specializují na poskytování půjček bez doložení příjmů s vysokým úrokem, mají za následek prohlubování chudoby v těchto

lokalitách. Pokud sám stát neomezí činnost těchto společností stanovením závazné horní hranice úroků z poskytnutých půjček, bude právě komunita v ghettech tím nejdostupnějším klientem pro tyto firmy.

3 Faktory ovlivňující sociální postavení

Romů

Na sociální postavení Romů má vliv celá řada faktorů. Z těch stěžejních je možno zmínit úroveň vzdělání (v drtivé většině případů nízkou), tradice a rodinu, příslušnost k určité skupině Romů, kriminalita a nezaměstnanost. Z velké části se jedná o faktory, které mají za svůj následek sociální vyloučení, popřípadě se jedná o jevy, které se sociálním vyloučením úzce souvisejí.

3.1 Vzdělání

Mezi nejdůležitější faktory ovlivňující pozdější plnohodnotné zapojení každého jedince do společnosti je dosažené vzdělání. Úroveň dosaženého vzdělání totiž do značné míry ovlivňuje to, jaká bude pozice jedince při hledání zaměstnání na trhu práce.

Již od pradávna bylo vzdělání romských dětí zajišťováno jejich vlastní rodinou. Starší členové rodiny často povídali malým dětem různé vymyšlené příběhy. Určitým problémem, který je nyní docela dobře pozorovatelný u Romů, je skutečnost, že při poslouchání fiktivních příběhů často ztráceli schopnost rozlišovat co je a co není fikce. Tato situace může vést k mnoha nedorozuměním, kdy Rom může být vnitřně přesvědčen, že říká pravdu, kdy se však při tom jedná o vymyšlený příběh.

Co se týče současného postoje Romů ke vzdělání, je třeba říci, že Romové jeví zájem o vzdělání svých dětí, avšak jejich pohnutky mohou být i účelové.

Znovu se vrátím ke své osobní zkušenosti s dětmi v oblasti brněnského Bronxu. Po oslovení několika pedagogů zde umístěných základních škol je stále absence mnoha romských žáků vysoká. Není to však dáno nějakými genetickými indispozicemi těchto dětí, hlavním problémem jsou sami rodiče, kteří si velmi často neuvědomují význam vzdělání pro jejich děti.

Každý z nás, pokud by si sáhnul do vlastního svědomí, by musel uznat, že pouze zájem rodičů o naše vzdělání, byl tou hlavní motivací pro pravidelnou školní docházku. Rodina hraje v tomto problému nezastupitelnou roli.

V případě absence zájmu rodičů o vzdělání svých dětí by měl nastoupit stát, se svými orgány, které byly vytvořeny právě pro tyto situace. Tím orgánem, který by měl úzce spolupracovat se školou je Odbor péče o dítě. Tento orgán by měl poskytovat sociálně-právní a výchovné poradenství rodičům, dětem nebo těhotným ženám v jejich obtížných rodinných, sociálních i osobních situacích. Měl by řešit problematiku nedostatečné péče o dítě, popřípadě jeho týrání či zneužívání, nedostatečnou školní docházku.

Právě úzká spolupráce školy a státních orgánů majících ve své náplni výše uvedené činnosti je základním stavebním kamenem, který by měl zaručit kvalitní vzdělání všech dětí.

V některých městech byly také zřízeny speciální funkce, určené pro národnostní menšiny. Jednou takovou funkcí je koordinátor národnostních menšin. Tento by měl pomáhat při urovnávání případných sporů mezi minoritami a majoritou.

V případě, že romské dítě zdárně absolvuje základní školu, je právě činnost těchto orgánů velice důležitá a to zejména při pomoci s výběrem té správné střední školy či učiliště. Dle mého názoru zajistit romským dětem patřičné vzdělání, motivovat je k získání vyšších cílů je ta správná cesta, která povede k jejich vymanění se ze sociálně vyloučených skupin a bude mít pozitivní vliv na celou romskou komunitu.

Z pohledu vzdělávání Romů je možno vytýčit následující úkoly, jejichž realizace by měla přispět ke zvýšení úrovně vzdělanosti romského etnika:²³

- čelit počáteční neúspěšnosti romských žáků od 1. ročníku základní školy, která je důsledkem nedostatečné jazykové vybavenosti romských dětí (většina

---

²³ ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Grada, 2001, s. 32.

z nich hovoří tzv. etnolektem češtiny, tj. češtinou, která obsahuje výrazy z romštiny) i jejich celkové sociální situace;

- formami a metodami práce, které jsou přiměřené situaci romských žáků, je nutno motivovat a pěstovat pozitivní vztah žáků a jejich rodičů ke vzdělávání;
- v maximální možné míře využívat přirozené nadání a schopnosti romských žáků ke specifické přípravě na povolání a občanský život.

3.2 Tradice a rodina

„Základní jednotkou romské společnosti je fajta - rod. Příbuzenská struktura fajty je nepřehledná, proto je fajta obtížně ohraničitelná. Soudržnost fajty je však u Romů mnohem vyšší než u „neromů“. Vykládá se to tím, že kočující společnost mohla přežít jen pod podmínkou, že si její členové budou schopni za všech okolností maximálně pomáhat.“²⁴ Pro Romy je rodina tím nejdůležitějším v jejich životě. Vyloučení z rodiny patřilo v minulosti k největším trestům, kdy v dnešní době se tato tradice zachovala zejména ve společnosti Olašských Romů. Tuto skutečnost potvrzuje i jedno z romských přísloví, které praví: „Zle je tomu, kdo je chudý, ještě hůř tomu, kdo je sám.“

Co se týče samotného rozdělení rolí v rodině, lze přijmout fakt, že z velké většiny jsou romské rodiny patriarchální. Otec rodiny měl a má často rozhodující slovo např. při výběru partnerů pro své děti. Žena byla vždy v rodině symbolem pokračování rodu, její vážnost vždy rostla s počtem mateřství. Dokonce jsou dochovány případy, kdy muž svou ženu opustil právě proto, že mu nemohla porodit děti. V romské společnosti neexistovala možnost, že by za neplodnost mohl muž, na vině byla vždy žena.

Mnoho lidí se podivuje nad množstvím zlatých šperků, které romské ženy nosí. Kromě estetického a ekonomického hlediska je tu však ještě jeden aspekt celé věci. Jediným majetkem, který patří ženě, je to co má na sobě. Je tedy jasné, že romské ženy často nacházeli a nacházejí zálibu v nákladných a masivních špercích ze zlata.

---

²⁴ Jak žije romská rodina. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 5. dubna 2009]. Dostupné z: http://www.inext.cz/peer/r_rodina.htm

Silné rodinné cítění v romské komunitě lze vyzorovat i z velmi malého procenta starých lidí, kteří skončili v domovně důchodců. Staří lidé se většinou těší velké vážnosti. Vztahy mezi sourozenci byli a jsou ovlivněny právě nerovným postavením ženy a muže, kdy privilegovaným byl vždy nejstarší syn, dcery poté často vypomáhali matce v domácnosti.

3.3 Rozdělení Romů v ČR

Sociální postavení Romů je mimo jiné určeno i jejich původem. Romové je možno dělit do následujících skupin:²⁵

- čeští a moravští Romové – je jen velmi málo početnou skupinou původních Romů žijících na našem území, protože konce 2. světové války se jich dožilo jen zhruba kolem pěti set z nich;
- slovenští (tzv. servika) a maďarští (ungrika) Romové – tvoří zhruba 90 % všech Romů u nás. Jejich původ je na dnešním Slovensku a Maďarsku;
- olašští Romové – jejich podíl je zhruba 10 % ze všech Romů u nás;
- němečtí Romové (Sintí).

Nespecifičtější skupinou jsou tzv. olaští romové. Jedná se o romskou komunitu, která k nám přišla z Rumunska. Jsou nejvíce uzavřenou skupinou. Mají svůj vlastní dialekt. Neustále u nich převládá velký smysl při tradičnosti. V jejich čele stojí král, jehož slovo má v komunitě větší váhu nežli zákony České republiky.

V současné době je králem pan Jan Lipa z Ostravy, který byl zvolen v roce 2001. Při jeho zvolení bylo přítomno na 300 zástupců nejvážnějších olašských rodin z České republiky i ze zahraničí. V případě sporů mezi jednotlivými rodinami by měl stát v roli nejvyššího soudce, jehož rozhodnutím by se měli obě strany řídit.

V poslední době se však ukazuje velice nebezpečný fenomén mezi touto komunitou a to jsou drogy. Ačkoliv je jejich užívání i prodej samotným králem zakázán, je mezi nimi v poslední době mnoho uživatelů různých omamných a psychotropních látek. Užívání drog úzce souvisí s majetkovou nebo násilnou kriminalitou, která v posledních letech začíná stoupat. Tuto skutečnost samozřejmě nelze fakticky prokázat, neboť Ministerstvo

---

²⁵ SEKYT, V. Romové. In ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001, s. 125.

vnitru nevede žádnou statistiku, která by umožnila srovnat počty pachatelů a počty spáchaných trestných činů Romy, avšak z vlastní praxe mohou říci, že tento trend opravdu nastal.

3.4 Kriminalita

Kriminalita je významným faktorem, který úzce souvisí se sociálním postavením Romů v naší společnosti. Romové žijící v sociálně vyloučených lokalitách se stávají často pachateli majetkové nebo násilné trestné činnosti. V poslední době byl zaznamenán ve městě Brně nárůst loupežných přepadení, které měli na svědomí mladiství pachatelé, kdy velice často jsou mezi nimi Romové.

V několika případech vyšetřování trestného činu, z něhož byl podezřelý Rom, se většinou Policie setkává v romském etniku s nepochopením a odporem k této státní moci. Je to zejména dáno negativním postojem, který může mít kořeny již za vlády komunistického režimu. Nelze samozřejmě popřít, že se může jednat i o negativní zkušenost některých jedinců s Policií, kdy se tyto události šíří romským etnikem velice rychle, velice často je zde i rasový podtext, faktorů a důvodů, proč nemá většina Romů rádo Policii, je několik.

Přístup Policie k Romům se liší, nelze však paušalizovat Policii jako celek, často za právě výše zmiňované negativní zkušenosti mohou pouze jednotliví policisté, kteří mají svůj postoj k Romům stanovený již před nástupem ke sboru. A právě naopak, nelze paušalizovat romské etnikum za činy některých jejích jedinců. Je snad pravda, že pokud jeden pes pokouše nebo jiným způsobem napadne člověka, jsou všichni psi špatní? Odpověď každý musí najít sám v sobě.

3.5 Nezaměstnanost

Pro Romy je většinou charakteristická tzv. etnická sídelní segregace, tedy určitá prostorová koncentrace romského etnika v určitých lokalitách. Vzhledem ke skutečnosti, že většina Romů bydlí ve větších městech, lze tento jev pozorovat například v Brně, v Mostě nebo v Ostravě. Ve všech těchto městech jsou lokality, ve kterých bydlí a žije velké procento Romů vůči ostatnímu obyvatelstvu.

Mimo jiné k tomuto vysokému soustředění Romů do jedné lokality došlo zejména po roce 1989, kdy v důsledku zvyšování nákladů na bydlení docházelo k mnoha případům výpovědí z nájmu, nemovitosti dostávali nové majiteli v důsledku restitucí, kdy pro tyto majitele byli tito nájemníci přítěží, kterých se zbavovali všemi prostředky, mnohdy i nelegálními. V těchto případech, kdy Romové ztráceli tzv. střechu nad hlavou, stěhovali se ke svým příbuzným.

V případě brněnského Bronxu lze hovořit až o 80 procentním podílu romských obyvatel oproti celku. Toto vysoké číslo je dáno určitými tradičními jevy jako je soužití dvou až tří generací, kdy například ve dvoupokojovém bytě může bydlet i 10 lidí. Tato skutečnost má za následek ztrátu vlastního soukromí, nedostatek prostoru k učení dětí, mnohdy špatné hygienické podmínky. Tyto skutečnosti mají za následek velice nízký životní standard, který je hluboko pod průměrným standardem společnosti.

Pokud se zaměříme na analýzu situace na trhu práce ve městě Brně, lze konstatovat, že možnosti zaměstnání zde sice jsou dostatečné, avšak Romové velice často nesplňují kvalifikační předpoklady pro dané pracovní místo, velice často se jedná o indispozice zejména na úseku vzdělání.

Do kategorie nezaměstnaných spadá asi kolem 45 až 50 procent romské komunity. Jedním z dalších problémů je i tzv. dlouhodobá nezaměstnanost. Zde je možno hovořit o 75 procentním podílu z celkového počtu nezaměstnaných Romů. Právě na tuto problematiku se soustředí ve městě Brně pracovníci IQ Roma servis nebo Společenství Romů na Moravě. Tyto instituce mají své vlastní terénní pracovníky, kteří pomáhají zájemcům o práci a to ať už s vyplňováním různých formulářů, pohovorem nebo s výběrem vhodného zaměstnání. Zde však velice často naráží na problém, kterým je nízké vzdělání uchazečů, čímž jsou jejich možnosti uplatnění se na trhu práce velice ztíženy. Žadatelé mohou také projít některým z kvalifikačních kurzů, kterými si mohou osvojit například práci na počítači a další.

U některých Romů ve věku 18 až 24 let, se kterými jsem měl možnost hovořit, jsem se setkal s velice zajímavým trendem. Jednalo se o osoby evidované na úřadu práce, kdy jsem s nimi hovořil na téma jejich dalšího vzdělávání, či na možnosti jejich uplatnění na trhu práce. Romům v žádném případě neschází sebedůvěra a odhodlání pro další studium, velice často však zůstane právě jen u těchto slov a různých předsevzetích.

Často jsem měl pocit absence některého z motivačních faktorů, zejména poté podpory v rodině. Při dotazech na jejich představy o budoucnosti jsem velice často slyšel názor, že je lepší zůstat evidovaný na úřadu práce, pobírat podporu a přitom si někde přivydělávat na černo. Pokusil jsem se jim vysvětlit krátkozrakost jejich představ důvody, jakými jsou založení rodiny a její finanční zabezpečení, vlastní byt, auto, dovolená a další pro některé z nás naprosto obyčejné věci. Nemyslím si však, že bych měl úspěch. Na základě této zkušenosti mohu tedy konstatovat, že u určitého procenta Romů lze vypořádat pocit určité odevzdanosti a smíření se současným stavem.

Jako pozitivní příklad bych zde rád uvedl mou kamarádku. Budeme jí říkat Lída. Tato Romka v současné době pracuje u Policie v Brně, kdy vyrůstala v dětském domově a to zejména kvůli tomu, že její matka se nebyla schopna postarat o všechny své děti a umístění několika z nich do dětského domova bylo pro ni jediným východiskem. Právě toto bylo veliké štěstí pro Lídu, která na základě svých vrozených schopností dokázala úspěšně složit maturitní zkoušku, měla možnost věnovat se celkem specifickému sportu jako je krasobruslařství a dokázala si najít zaměstnání, které jí a jejím budoucím potomkům může zaručit důstojný život a pro mě je to příslibem do budoucna, že právě děti těchto Romů jednou dokážou změnit názor majoritní většiny na jejich etnikum.

4 Kasuistika

Níže je popsán formou případové studie jeden z mnoha případů Romů, kteří mají sociální problémy, jež souvisejí se skutečností, že nemají legální práci.

4.1 Charakteristika vybraného pracoviště

Název pracoviště: Společenství Romů na Moravě

Typ organizace: Obecně prospěšná společnost

Poslán: Naplňování základních životních potřeb lidí bez domova (strava, ubytování, hygienický servis, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí).

Organizační struktura zařízení:

Nízkoprahové denní centrum

Cílová skupina klientů: imigranti a azylanti, osoby bez přístřeší, osoby v krizi, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, etnické menšiny

Charakter poskytovaných služeb: Ambulantní služby pro osoby bez přístřeší.

Noclehárna

Cílová skupina klientů: osoby bez přístřeší

Charakter poskytovaných služeb: služby pro osoby bez přístřeší se zájmem o využití hygienického zařízení a přenocování.

Azylový dům

Cílová skupina klientů: osoby bez přístřeší, rodiny s dítětem/děťmi

Charakter poskytovaných služeb: pobytové služby na přechodnou dobu pro osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.

Azylový dům

Cílová skupina klientů: osoby bez přístřeší, rodiny s dítětem/děťmi

Charakter poskytovaných služeb: pobytové služby na přechodnou dobu pro dospělé a rodiče s dětmi žijící v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení nebo ohrožené sociálním vyloučením.

Terénní sociální práce

Charakter poskytovaných služeb: monitoring romských sociálně vyloučených lokalit a osob bez přístřeší na území města Brna, kontaktáž a informování těchto osob s cílem zmírnit negativní následky jejich životního stylu, spolupráce s místními státními i nestátními organizacemi pracujícími se stejnou cílovou skupinou. Tato služba není registrována samostatně.

4.2 Popis případu

Klientem je 36 letý Rom Peter, který žije již pět let se svou družkou Eržikou (26 let). Družka nemá zaměstnání a je proto vedena v evidenci Úřadu práce. Oba jsou Romové, jejichž rodiče přišli do naší republiky ze Slovenska a usadili se tu. Oba se pohybují zejména v lokalitě Brno-Sever, která je známá tím, že je tu vysoká koncentrace sociálně slabých rodin a velké množství příslušníků romské minority. Převážně se zdržují u příbuzných, kteří jim vždy dočasně nabízí ubytování.

Rodiče Petera jsou v důchodu, příležitostně si přivydělávají úklidem nebo pomocnými pracemi. Jeho sourozenci jsou z velké části vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání, pouze jeden z bratrů pracuje u technických služeb. Finanční situace všech příslušníků rodiny je v důsledku uvedených podmínek podprůměrná.

Klient přichází s problémem, že se opozdil spolu s družkou ve splácení exekuce na mobilní telefon. Snahou družky Eržiky bylo již několikrát situaci řešit, avšak téměř vždy došlo ke konfliktu se zástupci pověřené exekutorské firmy. Nechala tedy celou situaci na Peterovi. Dlužná částka spolu s poplatky z prodlení přesáhla hranici 50.000,- Kč, což je částka, kterou nemůže ani rozebíraný pár, ani jejich rodina uhradit naráz, jak je po nich vyžadováno. Peter se obrací se žádostí o pomoc na sociálního pracovníka Společenství Romů na Moravě a společně se pokouší celou situaci vyřešit a domluvit splátkový kalendář na úhradu dluhu, což by pomohlo situaci páru stabilizovat. Peter je

veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, pobírá sociální dávky, ale sdělil sociálnímu pracovníkovi, že má ještě vedlejší příjem, který na Úřadu práce neohlásil.

4. 3 Vyřešení případu

Sociální pracovníci Společenství Romů na Moravě se snaží o pomoc osobám, které se ocitly v krizové situaci, a to s využitím veškerých dostupných možností. Snaží se také vést klienty k samostatnému řešení jejich problémů s jejich doprovodnou asistencí. Podle etického kodexu Společenství Romů na Moravě zaměstnanec projevuje opravdový zájem o uživatele služby, chrání jeho důstojnost a lidská práva. Spolupracuje s uživatelem na zlepšení jeho životní situace.

Ve výše zmíněném případě ovšem je pracovník Společenství Romů na Moravě vystaven dilematu, zda má ohlásit to, že jeho klient má ještě další vedlejší příjem. Pokud by tak učinil, situace klienta by se pravděpodobně ještě více zhoršila, byl by vyřazen z evidence úřadu práce a byly by mu odebrány sociální dávky. Takto by se oddálil cíl, na němž dlouhodobě pracují a to, že si uživatel Peter společně se svou družkou Eržíkou budou schopni v budoucnu vyřešit svoji bytovou situaci pronájmem. Navíc je uživatel Peter jeden z mála klientů, kteří se fakticky snaží svoji situaci řešit a aktivně se na řešení situace podílet. Z toho důvodu sociální pracovník Společenství Romů na Moravě pomohl Peterovi sepsat žádost na firmu, která poskytla úvěr na pořízení mobilního telefonu, díky němuž byl Peterovi vystaven splátkový kalendář, podle něhož následně své závazky uhradil, a sice včetně nákladů exekučního řízení.

5 Postoj EU k sociální situaci Romů v ČR

Otázka tzv. romské otázky je i v centru pozornosti Evropské unie. Že je tomu tak oprávněně, svědčí i výsledky průzkumu agentury Eurobarometr, který byl zveřejněn na konci června 2008, a jenž zjišťoval, jaká je tolerance obyvatel různých zemí Evropy vůči Romům. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 3.

Tabulka 3 Tolerance obyvatel vybraných zemí Evropy k Romům²⁶

Země	Mít za souseda Roma by mi NEBYLO NEPŘÍJEMNÉ	Mít za souseda Roma by mi BYLO NEPŘÍJEMNÉ
Česká republika	9	47
Itálie	14	47
Slovensko	14	38
Irsko	24	40
Průměr EU	36	24
Francie	48	15
Švédsko	52	14
Polsko	58	12

Při konfrontaci naší země s těmito výsledky v rámci evropských zemí není překvapující, že Česká republika byla v loňském roce ve výroční zprávě Agentury EU pro základní práva uvedena mezi zeměmi, které nedostatečně bojují s rasismem a xenofobií. Zařadila se tak po bok jiných zemí (Dánsko, Estonsko, Kypr, Litva, Lucembursko, Německo, Polsko, Portugalsko, Slovinsko a Španělsko), kde nebyla v letech 2006 a 2007 přijata žádná antidiskriminační opatření. Ve výroční zprávě se kromě jiného píše následující:

²⁶ Češi jsou nejhorší v Evropě ve vztahu k Romům. 1. července 2008. Online. [citováno 5. prosince 2008]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/143897-cesi-jsou-nejhors-i-v-evrope-ve-vztahu-k-romum.html>

„Efektivní a odrazující sankce jsou pro boj s etnickou a rasovou diskriminací klíčové ... Bez nich se diskriminační postoje a návyky stěží mohou změnit a oběti zůstávají bezbranné ... Absence takových sankcí ve většině případů odpovídá tomu, že dotyčná země nemá efektivní orgán monitorující boj s rasismem a xenofobií.“²⁷ Ve výroční zprávě je navíc konstatováno, že Česká republika nemá žádnou stálou komisi pro řešení rasově motivovaných útoků.

Postoj k Romům je v rámci Evropské unie postaven na tezi, že Romové jsou nejdůležitější menšinou v unii. Proto byla v březnu letošního roku přijata Evropským parlamentem (EP) nelegislativní zpráva o sociální situaci Romů a zlepšení jejich přístupu na pracovní trh v Evropské unii, v níž je kladen hlavní důraz na vzdělání romské mládeže. „EP dále zdůrazňuje, že členské státy sice vynaložily značné prostředky EU i vlastní zdroje na pomoc dlouhodobě nezaměstnaným při hledání práce, avšak dosud nebylo nalezeno žádné jednotné řešení na úrovni EU. Žádají proto, aby EU i členské státy změnily svou politiku na integrovaný přístup, který by řešil všechny aspekty deprivace Romů. Zvláštní pozornost by měla být věnována zlepšení přístupu romských žen k odbornému vzdělání s cílem poskytnout romským ženám dovednosti, které mohou uplatnit na trhu práce.“²⁸

---

²⁷ EU: Česko nedostatečně bojuje s rasismem. 24. června 2008. Online. [6. prosince 2008]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/143308-eu-cesko-nedostatecne-bojuje-s-rasismem.html>

²⁸ Sociální situace Romů: prioritou zůstává vzdělání. 11. března 2009. Online. [citováno 11. března 2009]. Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/22293>

Závěr

Romové, kteří u nás tvoří početnou menšinu, k nám dospěli po putování trvajícím několik století na sklonku středověku. Ačkoliv byli zpočátku přijati poměrně vlídně, záhy se stali terčem pronásledování a perzekuce. Nejtragičtější kapitolou Romů u nás je období 2. světové války, které přežilo necelých pět set původních českých a moravských Romů. Po 2. světové válce k nám nastává masivní příliv Romů z východoslovenských romských osad, který je provázen zároveň snahou oficiálních míst o řešení tzv. romské otázky. Její podstata přitom spočívala v postupné asimilaci Romů v okolním obyvatelstvu.

Po událostech roku 1989 se otevřela nová etapa existence Romů u nás. Vedle pozitivních změn, které spočívaly zejména v množnosti postupné emancipace tohoto etnika, se však zároveň objevily trendy, které pro Romy příliš pozitivní nebyly. Tato situace souvisí zejména s jejich nízkým vzděláním a tím i horší uplatnitelností na trhu práce, která byla a je navíc umocněna restrukturalizací ekonomiky a stále vyšší intelektuální náročností většiny vykonávaných prací. Kromě toho je možné pozorovat i mnohem vyšší výskyt rasistických útoků a xenofobie vůči Romům.

Produktem vývoje po roce 1989 tak byl vznik řady sociálně vyloučených romských lokalit, v nichž je sociální situace Romů velmi špatná. Souvisí to s již zmíněnou marginalizací na trhu práce, avšak příčin je více a je možné k nim zařadit obecně nízkou úroveň vzdělání Romů, působení tradic a rodiny, subetnické členění Romů na různé druhy (čeští a moravští Romové, slovenští a maďarští Romové, olašští Romové a němečtí Romové), jakož i kriminalita (ať již páchaná Romy, popřípadě páchaná na Romech). Všechny zmíněné okolnosti způsobují, že sociální situace Romů u nás není dobrá. Pozitivní není ani zjištění, že již řadu let v podstatě stagnuje a příliš se nelepší, přičemž lze očekávat, že v době stávající ekonomické krize se sociální situace Romů ještě o něco zhorší.

Postavení Romů v České republice a různé aspekty jejich sociální situace jsou jedním z témat, kterým se zabývá i Evropská unie. Tato především poukazuje na skutečnost, že v České republice nebyla v posledních letech přijata žádná účinná opatření, která by zlepšila situaci ve vztahu útoků na Romy, ale i v jiných ohledech. Za klíčový moment

postupné integrace Romů do většinové společnosti přitom považuje vzdělávání Romů. To by mělo být cestou, jak napomoci Romům při jejich uplatnění na trhu práce, a tím i ke zlepšení jejich sociální situace. K tomu však bude zapotřebí vynaložení snahy nikoliv jen majoritní společnosti, na které je, aby vytvořila Romům podmínky pro jejich vzdělávání, ale i samotných Romů, kteří si musí sami především skutečně uvědomit, jaký význam pro jejich budoucnost vzdělání má.

Seznam použité literatury

1. Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. Dostupné též z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analyza_romskych_lokalit.pdf
2. BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí. Informační manuál pro Policii ČR*. Praha: MVČR a Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2005. ISBN 80-903510-1-8
3. Co je to sociální exkluze. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 5. února 2009]. Dostupné z: <http://www.forint.cz/portal/co-je-to-socialni-exkluze/>
4. Češi jsou nejhorší v Evropě ve vztahu k Romům. 1. července 2008. Online. [citováno 5. prosince 2008]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/143897-cesi-jsou-nejhors-i-v-evrope-ve-vztahu-k-romum.html>
5. Demografie Romů. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 30. ledna 2009]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_demoromu
6. Drom, romské středisko. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 12. dubna 2009]. Dostupné z: <http://www.drom.cz/>
7. EU: Česko nedostatečně bojuje s rasismem. 24. června 2008. Online. [6. prosince 2008]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/143308-eu-cesko-nedostatecne-bojuje-s-rasismem.html>
8. GEIST, B. *Sociologický slovník*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1992, 647 s. ISBN 80-85605-28-7
9. [http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002F584C/\\$File/41140301.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002F584C/$File/41140301.pdf)
10. Jak žije romská rodina. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 5. dubna 2009]. Dostupné z: http://www.inext.cz/peer/r_rodina.htm
11. NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v České společnosti. Jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, 223 s. ISBN 80-7178-741-8
12. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. doplněné vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999, 129 s. ISBN 80-7067-952-2
13. Rasismus. 21. dubna 2009. Online. [citováno 22. dubna 2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rasismus>
14. SEKYT, V. Romové. In ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9
15. SLÁMA, J. S. Novodobé deportace aneb domy za všechny peníze. 15. listopadu 2006. Online. [citováno 18. února 2009]. Dostupné z: <http://econnect.ecn.cz/index.stm?apc=zksv1a-&x=1933688>

16. Sociální situace Romů: prioritou zůstává vzdělání. 11. března 2009. Online. [citováno 11. března 2009]. Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/22293>
17. Socioklub. Základní informace. 20. prosince 2007. Online. [11. ledna 2009]. Dostupné z: <http://www.socioklub.cz/zinfo.php>
18. Společenství Romů na Moravě. Kdo jsme? 7. ledna 2008. Online. [28. prosince 2008]. Dostupné z: <http://www.srnm.cz/>
19. ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Grada, 2001, 84 s. ISBN 80-247-0277-0
20. TORNER, P. Vliv rodiny a volnočasových aktivit na další vzdělávání se zaměřením na romské etnikum. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzity, Pedagogická fakulta, 2007.
21. Vzdělávací cyklus o Romech. Datum publikace neuvedeno. Online. [citováno 11. března 2009]. Dostupné z: <http://skola.romea.cz/cz/index.php?id=historie/01>